

המדריך השלם לאין אסור להדרין

רובי ברמן

1 אחרונה קיבלתי רישיון של מדריך תיירים מט" עם משרד התיירות. ואת לאחר שהשלמתי קורס מדריכי תיירים של אוניברסיטת חיפה בקמפוס האוניברסיטה בגבעת רם בירושלים. אף על פי שבדרך כלל איני נוהג לירוק לבאר שממנה שתיתי זה עתה, איני יכול להמליץ על הקורס הזה בלב שלם. הרשו לי להסביר מדוע.

האדם החשוב ביותר בקורס מדריכי תיירים הוא מתאם הקורס. המתאמים הם מדריכים מוסמכים, שמארגנים את הסיוורים בשטח ושוכרים מדריכים לכלל הסיוורים (הקורס כולל כ-60 סיוורים). המתאם (או מתאמת) מלווה את הסטודנטים בסיוורים ומוסיף למה שהמדריך מלמד בעת הנסיעה באוטובוס וכי"ת. חוויית הלימוד בקורס תלויה במידה רבה במתאם. למרבה הצער, המתאם שלי היה א'. הוא היה לא מקצועי. לעתים קרובות לא השיב למיילים, למטרוננים ולשיחות טלפון של הסטודנטים, ולהצדקת התנהגותו אמר: "לא משלמים לי מספיק כסף כדי שאענה לכל מייל ולכל שיחת טלפון של סטודנטים". קבלת ההחלטות שלו היתה עלובה. באחד הימים הקבוצה שלנו היתה בצפון, ומאחר שהשעה היתה מאוחרת, על המתאם היה להחליט אם נבלה את השעתיים האחרונות של היום בביקור במצור נמרוד או במפעל שוקולד. הוא בחר במפעל מפני שחילקו לנו שם שוקולד בחינם.

א' אינו יודע מתי להפסיק לדבר. מרגע שהוא משתלט על המיקרופון באוטובוס, הוא לא סוגר את פיו. הוא דיבר על דברים שאינם רלוונטיים בכלל לקורס, למשל, מדוע, לדעתו, שוטרים אמריקאים אלימים כלפי שחורים.

אבל הבעיה הגדולה של א' היא בהתייחסות שלו לערבים שהשתתפו בקורס. מחצית מתוך 45 הסטודנטים בקורס היו ערבים. לעתים תכופות א' נהג כלפי הערבים בגסות ובזלזול. למרבה האירוניה אומר להגנתו, שהוא אדם מגעיל ויהיר באופן כללי. עם זאת, הוא נטה באופן בולט להיות מגעיל כלפי הערבים. מחצית הסטודנטים הערבים היו נוצרים, שניים מהם כמרים. באחת הנסיעות, בניסיון אומלל להצחיק את הקבוצה אמר א': "שמתם לב שג'יזוס נש" מע כמו צ"ז? ג'יזוס עם קרקרים. ג'יזוס עם קרקרים". בסיום אחר, סטודנטית פלסטינית בת 45 שאלה את א' לאן הולכים אחרי הסיום בחפירות עיר דוד. אף שהיא עמדה מולו והביטה בו, הוא פשוט לא הגיב. כשהיא חזרה על השאלה הוא ענה: "תמשיכי ללכת. כבר אמרתי באוטובוס לאן אנחנו הולכים ואם לא שמעת, בעיה שלך".

חוסר הרגישות של א' כלפי הסטודנטים הערבים היה כה גדול, שהוא קבע סיוורים בחנים שלהם אף שידע שהם לא יוכלו להשתתף

יום לפני אחד מהסיוורים, חבר טוב שלי, פלסטיני מובטל, אב לתשעה ילדים, התקשר כדי לומר לי שאין לו כמה להאכיל את ילדיו, ושאל אם אוכל לעזור לו. שלחתי מייל לחברי ללימודים וסיפרתי להם על מצבו. למחרת כולם, יהודים וערבים, הביאו בקי שקי, שמו, שקיות אורז וקופסאות שימורי שעועית כדי שאשלח לחברי. זו היתה מחווה יפה. אבל בע"כ א' שלח לי מסרון תוקפני שבו הורה לי לעולם

לא "לנצל את הקורס כפלטפורמה לקידום האג'נדה החברתית שלי".

חוסר הרגישות שהפגין א' כלפי הסטודנטים הערבים היה כה גדול, שהוא קבע סיוורים בחנים שלהם, אף שידע שהם לא יוכלו להשתתף. להיעדרות מסויר יש השלכות חמורות. הסטודנטים לא רק החסירו את החומר שנלמד, אלא גם הסתכנו בכך שידחו מהקורס, משום שמותר להיעדר רק ממספר קטן של סיוורים. הסטודנטים הערבים, הנוצרים והמוסלמים, ביקשו מא' שישנה את מועדי הסיוורים שנקבעו לפסחא ולעיד אל-אדחא (חג הקורבן), החגים החשובים ביותר בשנה לנוצרים ולמוסלמים. תשובתו היתה, "לא. זו אינה דמוקרטיה". מתוך סולידריות איימו כמה מהסטודנטים היהודים לא לבוא לסיוורים, ובסופו של דבר הוא שינה את מועדי הסיוורים.

בסיום בחברון א' החליט שבמקום לשכור מדריך, הוא בעצמו ידריך באותו יום. כיוון שנאסר על מוסלמים להיכנס לחלק היהודי של מערת המכפלה, כפי שנאמר לנו, א' אמר להם שהם לא ישתתפו בהדרכה בחלקו הפנימי של המבנה. הוא יכול היה לשכור מדריך מוסלמי שידריך אותם בחלק המוסלמי של המבנה, בשעה שהדריך את הסטודנטים היהודים בחלק היהודי, אבל הוא לא עשה זאת.

יתר על כן, לאורך הקורס הדריכו אותנו יותר מ-50 מדריכים, שכולם היו יהודים. שאלתי את א' אם נוכל, פעם אחת, לצאת עם מדריך ערבי כדי שנקבל פרספקטיבה אחרת. תשובתו היתה "לא. זו לא דמוקרטיה".

בסופו של דבר התלוננתי בפני ב', אשה מהנהלת הקורס באוניברסיטה. היא התייחסה לדברי בביטול ואמרה שאני היחיד שהתלוננתי עליו. זה נשמע לי הווי, כי ידעתי שלפחות שבעה סטודנטים ערבים התלוננו

עליו בפניה. התשובה שקיבלו כולם היתה דומה: את/ה היחיד/ה שמתלוננת.

אותה אשה אמרה לי שא' זוכה לשבחים מהסטודנטים בטופסי המשוב שהיא מחלקת באמצע הקורס ובסיומו. זה מוזר, כי הקבוצה שלנו סיימה את הקורס לפני ארבעה חודשים, ומעולם לא קיבלנו טופסי משוב. בעקבות זאת דיברתי עם סטודנטים שלמדו שנה קודם לנו, ולדבריהם, גם הם לא קיבלו טופסי משוב. לנוכח האדישות שלה להתנהלות של מתאם הקורס, והעובדה שהיא שיקרה לי פעמיים, נסעתי לחיפה כדי להיפגש עם מנהל התוכנית, פרופ' גבריאל מלכה. סיפרתי לו בפירוט רב על ההתנהגות של א', אולם לצערי תלונתי נפלו על אוזניים ערלות. הוא ביטל את דברי בטענה שיש לי אג'נדה. הוא צודק. יש לי אג'נדה: אני רוצה לחיות במדינה שבה מתייחסים לבני אדם באופן הוגן ושוויוני, לא משנה מה הרקע האתני או הדתי שלהם; מדינה שבה מתאם קורס במוסד אקדמי מתנהל באופן מקצועי, וללא דעות קדומות. זה מוזעזע בעיניי שמשרד התיירות אישר לאוניברסיטת חיפה לנהל את הקורס אף על פי שהיא הפרה את ההנחיות שמשרד התיירות עצמו מחייב מדריכים לנהוג לפיהן. הקוד האתי של המשרד קובע באופן מפורש וחד-משמעי שמדריכי טיולים צריכים להתייחס בכבוד וברגישות לכל אדם, בלי להפלות איש על רקע דתי, ולבצע כל עבודה שהם לוקחים על עצמם כמיטב יכולתם ובמקצועיות. לגרום לערבים להתחנן לדחיית סיוור שנקבע בחג חשוב של מוסלמים או נוצרים, זו אינה התנהגות שעולה בקנה אחד עם הקוד האתי של מדריכי תיירים.

הכותב הוא בוגר בית הספר לממשל על שם קנדי באוניברסיטת הארוורד, ומחבר הספר "מון טק טק: ניבים ומטבעות לשון בלגה הערבי הפלסטיני"